

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 26 listopada 2013 r. *

Odwołanie — Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Rynek worków przemysłowych z plastiku — Możliwość przypisania spółce dominującej naruszenia popełnionego przez spółkę zależną — Odpowiedzialność solidarna spółki dominującej z tytułu zapłaty grzywny nałożonej na spółkę zależną — Przewlekłość postępowania przed Sądem — Zasada skutecznej ochrony sądowej

W sprawie C-50/12 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 26 stycznia 2012 r.,

Kendrion NV, z siedzibą w Zeist (Niderlandy), reprezentowana przez P. Glazenera oraz T. Ottervangera, advocaten,

wnosząca odwołanie,

w której drugą stroną postępowania jest:

Komisja Europejska, reprezentowana przez F. Castilla de la Torrego oraz S. Noëgo, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, prezes, K. Lenaerts, wiceprezes, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, M. Safjan, prezesi izb, J. Malenovský, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev, D. Šváby i M. Berger (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: E. Sharpston,

sekretarz: V. Tourrès, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 5 lutego 2013 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 30 maja 2013 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: niderlandzki.

Wyrok

- 1 Spółka Kendrion NV (zwana dalej „spółką Kendrion” lub „wnoszącą odwołanie”) wnosi w swoim odwołaniu o uchylenie wyroku Sądu Unii Europejskiej z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie T-54/06 Kendrion przeciwko Komisji (zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”), w którym Sąd oddalił jej skargę mającą na celu częściowe stwierdzenie nieważności decyzji Komisji C(2005) 4634 wersja ostateczna z dnia 30 listopada 2005 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 81 [WE] (sprawa COMP/E/38.354 – Worki przemysłowe) (zwanej dalej „sporną decyzją”) lub, tytułem żądania ewentualnego, obniżenie kwoty grzywny nałożonej na nią w tej decyzji.

Ramy prawne

- 2 Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. L 1, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 8, t. 2, s. 205), które zastąpiło rozporządzenie Rady (EWG) nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r. pierwsze rozporządzenie wprowadzające w życie art. [81WE] i [82WE] (Dz.U. 13, s. 204– wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 8, t. 1, s. 3), stanowi w art. 23 ust. 2 i 3, który zastąpił art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17, co następuje:

„2. Komisja może, w drodze decyzji, nałożyć grzywny na przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw, jeżeli umyślnie lub w wyniku zaniedbania:

- a) naruszają art. 81 [WE] lub 82 [WE] [...]

[...]

Dla każdego przedsiębiorstwa lub związku przedsiębiorstw biorących udział w naruszeniu grzywna nie przekroczy 10% całkowitego obrotu uzyskanego w poprzedzającym roku obrotowym.

[...]

3. Przy ustalaniu wysokości grzywny uwzględnia się ciężar i czas trwania naruszenia”.

Okoliczności powstania sporu i sporna decyzja

- 3 Spółka Kendrion jest spółką akcyjną prawa niderlandzkiego.
- 4 W dniu 8 czerwca 1995 r. Kredest Beheer BV, spółka zależna w 100% spółki Combattant Holding BV, która sama z kolei była spółką zależną w 100% spółki Kendrion, przejęła całość aktywów i przedsiębiorstwo grupy Fardem w Edam (Niderlandy) i w Beerse (Belgia) od spółki DSM NV.
- 5 W listopadzie 1995 r. wnosząca odwołanie zbyła przedsiębiorstwo grupy Fardem w Belgii. W grudniu 1995 r. firma spółki zależnej Kredest Beheer BV została zmieniona na Fardem Holding BV. Spółka ta została pod względem prawnym połączona ze spółkami Fardem Packaging BV i CAT International BV we wrześniu 2001 r. Firma spółki Fardem Holding została przy tej okazji zmieniona na Fardem Packaging BV (zwana dalej „spółką Fardem Packaging”).
- 6 W listopadzie 2001 r. British Polythene Industries plc poinformowała Komisję o istnieniu kartelu w sektorze worków przemysłowych.

- 7 Komisja po przeprowadzeniu kontroli w czerwcu 2002 r. i po skierowaniu do spółki Fardem Packaging żądania udzielenia informacji w 2002 r. i 2003 r., wszczęła postępowanie administracyjne w dniu 29 kwietnia 2004 r. i sporządziła pismo w sprawie przedstawienia zarzutów w stosunku do kilku spółek, wśród których w szczególności znajdowały się spółki Fardem Packaging i Kendrion.
- 8 W międzyczasie, we wrześniu 2003 r., spółka Kendrion przekazała spółkę Fardem Packaging osobom zarządzającym tą spółką.
- 9 W dniu 30 listopada 2005 r. Komisja wydała sporną decyzję, której art. 1 ust. 1 lit. d) stanowi, że spółki Fardem Packaging i Kendrion dopuściły się naruszenia art. 81 WE poprzez udział – w przypadku pierwszej ze spółek od dnia 6 stycznia 1982 r. do dnia 26 czerwca 2002 r., natomiast w przypadku drugiej spółki od dnia 8 czerwca 1995 r. do dnia 26 czerwca 2002 r. – w serii porozumień i uzgodnionych praktyk w sektorze plastikowych worków przemysłowych w Belgii, Niemczech, Hiszpanii, Francji, Luksemburgu i Niderlandach, polegających na ustalaniu cen oraz ustanawianiu wspólnych modeli kalkulacji cen, podziale rynków, przyznawaniu kontyngentów sprzedaży, przydzielaniu klientów oraz ustawianiu transakcji i zamówień, uzgodnionym składaniu ofert w niektórych przetargach oraz wymianie indywidualnych informacji.
- 10 Na tej podstawie Komisja nałożyła na spółkę Kendrion w art. 2 akapit pierwszy lit. d) spornej decyzji grzywnę w wysokości 34 mln EUR, uściślając odnośnie do tej kwoty, że spółka Fardem Packaging była solidarnie odpowiedzialna do kwoty 2,20 mln EUR.

Zaskarżony wyrok

- 11 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 22 lutego 2006 r. spółka Kendrion wystąpiła ze skargą przeciwko spornej decyzji. Zasadniczo wystąpiła ona z żądaniem, aby Sąd tytułem żądania głównego stwierdził nieważność tej decyzji w całości albo w części oraz, tytułem żądania ewentualnego, uchylił nałożoną na nią w spornej decyzji grzywnę albo obniżył jej kwotę.
- 12 Sąd w argumentacji przedstawionej przez spółkę Kendrion wyróżnił osiem zarzutów. Siedem z nich było opartych na naruszeniu art. 81 WE, 253 WE i art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 oraz kilku zasad ogólnych prawa. Po pierwsze, sentencja spornej decyzji jest niezgodna z jej uzasadnieniem; po drugie, Komisja błędnie uznała spółkę Kendrion i spółkę Fardem Packaging za ten sam podmiot gospodarczy; po trzecie, wnosząca odwołanie niesłusznie została obciążona odpowiedzialnością za naruszenie, którego dopuściła się spółka Fardem Packaging; po czwarte, sporna decyzja nałożyła na wnoszącą odwołanie występującą w roli spółki dominującej wyższą grzywnę w porównaniu do grzywny nałożonej na ponoszącą solidarną odpowiedzialność spółkę; po piąte, spółka Kendrion stwierdziła, że była traktowana inaczej niż inne spółki dominujące, które były uznawane za solidarnie odpowiedzialne za naruszenia spółki zależnej. Wnosząca odwołanie podniosła, po szóste, naruszenie rzeczonych przepisów przez to, że podstawowa kwota grzywny nałożonej na spółkę Fardem Packaging wynosiła 60 mln EUR oraz, po siódme, przez to, że grzywna nałożona na nią wynosiła 34 mln EUR. Ósmy zarzut był oparty na naruszeniu wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz [art. 65 ust. 5 EWWiS] (Dz.U. 1998, C 9, s. 3).
- 13 Pismem z dnia 12 stycznia 2011 r. wnosząca odwołanie udzieliła odpowiedzi na zadane przez Sąd zgodnie z art. 64 regulaminu postępowania przed Sądem pytanie, w którym Sąd zwrócił się do tej spółki o zajęcie stanowiska odnośnie do skutków wyroku Trybunału z dnia 10 września 2009 r. w sprawie C-97/08 P Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8237 na drugi zarzut jej skargi.
- 14 Na rozprawie, która się odbyła w dniu 9 marca 2011 r., spółka Kendrion stwierdziła, że postępowanie przed Sądem charakteryzowała przewlekłość. Sąd oddalił ten argument w pkt 18 zaskarżonego wyroku jako bezzasadny.

- 15 Sąd oddalił skargę w całości po dokonaniu analizy wszystkich zarzutów podniesionych przez spółkę Kendrion w jej skardze.

Żądania stron i postępowanie przed Trybunałem

- 16 Spółka Kendrion wnosi do Trybunału o:
- uchylenie w całości albo w części zaskarżonego wyroku;
 - stwierdzenie nieważności spornej decyzji w całości albo w części w zakresie, w jakim dotyczy wnoszącej odwołania;
 - uchylenie nałożonej grzywny albo zmniejszenie jej kwoty;
 - pomocniczo, zwrócenie sprawy do Sądu; oraz
 - obciążenie Komisji kosztami postępowania.
- 17 Komisja wnosi do Trybunału o:
- oddalenie odwołania oraz
 - obciążenie spółki Kendrion kosztami postępowania.
- 18 Na podstawie art. 24 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i art. 61 swojego regulaminu postępowania Trybunał zwrócił się do stron, do Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej oraz do państw członkowskich o odpowiedź na pytania dotyczące kryteriów pozwalających na dokonanie oceny rozsądnego charakteru czasu trwania postępowania przed Sądem, jak również środków pozwalających przeciwdziałać skutkom przewlekłości tego postępowania.

W przedmiocie odwołania

W przedmiocie zarzutu drugiego

Argumentacja stron

- 19 Wnosząca odwołanie w drugim zarzucie, który należy zbadać w pierwszej kolejności, ponieważ dotyczy kwestii, czy spółkę Kendrion i jej spółkę zależną, czyli spółkę Fardem Packaging można uznać za stanowiące jeden podmiot, zarzuca Sądowi naruszenie prawa przy rozkładzie ciężaru dowodu, jeśli chodzi o wywieranie przez spółkę Kendrion decydującego wpływu na swoją spółkę zależną, i dokonanie błędnej oceny dowodów przedstawionych przez tę spółkę i Komisję oraz niedostateczne jej uzasadnienie.
- 20 Spółka Kendrion twierdzi, że Komisja w celu wykazania, iż spółka ta oraz jej spółka zależna stanowią ten sam podmiot gospodarczy, oparła się w spornej decyzji nie tylko na domniemaniu wywierania przez spółkę dominującą decydującego wpływu na swoją spółkę zależną, w której posiadała całość kapitału, lecz także na dodatkowych dowodach. Tymczasem Sąd po przyjęciu tej oceny i stwierdzeniu w pkt 33 zaskarżonego wyroku, że „należy zbadać, czy Komisja popełniła błąd w ocenie, zarówno jeśli chodzi o dodatkowe argumenty wskazane w [spornej] decyzji, jak i odnośnie do argumentów podniesionych przez skarżącą w celu obalenia domniemania wywierania decydującego wpływu”,

dopuszczył się w pkt 53 tego wyroku naruszenia prawa, wskazując, że ograniczył się do „zbadania [...], czy skarżąca skutecznie obaliła te cztery dodatkowe argumenty”. W ten sposób zignorował spoczywający na Komisji ciężar dowodu.

- 21 Ponadto to z uwagi na błędną ocenę tych argumentów Sąd w pkt 68 zaskarżonego wyroku doszedł do wniosku, że Komisja mogła słusznie przyjąć, że wnosząca odwołanie i spółka Fardem Packaging stanowiły ten sam podmiot gospodarczy. W każdym razie Sąd w tym zakresie nie uzasadnił dostatecznie decyzji.
- 22 Nawet zakładając, że dokonana przez Sąd ocena dodatkowych argumentów jest poprawna, nie zmienia to okoliczności, że Sąd pominął albo niedostatecznie zbadał argumenty przytoczone przez spółkę Kendrion celem wykazania posiadanej przez spółkę Fardem Packaging autonomii handlowej.
- 23 Zdaniem Komisji należy oddalić zarzut drugi podniesiony przez wnoszącą odwołanie na jego poparcie.
- 24 Stwierdzając odpowiedzialność spółki Kendrion z tytułu naruszenia popełnionego przez spółkę Fardem Packaging, Komisja oparła się jedynie na okoliczności, że ta ostatnia spółka była w dacie wystąpienia analizowanych faktów spółką zależną w 100% wnoszącej odwołanie oraz na domniemaniu wywierania w takiej sytuacji decydującego wpływu przez spółkę dominującą na spółkę zależną. O ile sporna decyzja wskazuje cztery dodatkowe czynniki zmierzające do wykazania istnienia takiego wpływu, nie należało im przypisywać decydującej roli.
- 25 Odnośnie do oceny Sądu w kwestii wartości dowodowej dodatkowych czynników, o których mowa w spornej decyzji, jak dowody przytoczone przez spółkę Kendrion w celu wykazania braku wywierania przez nią decydującego wpływu na swoją spółkę zależną, Komisja uważa, że argumentacja spółki Kendrion jest niedopuszczalna.

Ocena Trybunału

- 26 W celu dokonania oceny niniejszego zarzutu należy przypomnieć argumenty przytoczone przez spółkę Kendrion w pierwszej instancji.
- 27 Wnosząca odwołanie – jak wynika z pkt 31 i 32 zaskarżonego wyroku –po ogłoszeniu ww. wyroku w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji wycofała się z twierdzenia, że sam fakt posiadania przez spółkę dominującą 100% kapitału zakładowego spółki zależnej jest niewystarczający dla uzasadnienia wzruszalnego domniemania, zgodnie z którym ta spółka dominująca wywiera decydujący wpływ na zachowanie swojej spółki zależnej. Wnosząca odwołanie – powołując się na pkt 155 wyroku Sądu z dnia 27 października 2010 r. w sprawie T-24/05 Alliance One International i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5329, jednak twierdzi, że w przypadku gdy Komisja opiera domniemanie wywierania decydującego wpływu przez spółkę dominującą na swoją spółkę zależną nie tylko na fakcie posiadania całości kapitału zakładowego tej ostatniej spółki, lecz również na dodatkowych czynnikach, należy zbadać, czy te czynniki wykazują w sposób wystarczający pod względem prawnym, że spółka dominująca faktycznie wywiera taki wpływ na zachowanie spółki zależnej.
- 28 W tym względzie należy stwierdzić, że w niniejszej sprawie Komisja w motywie 580 spornej decyzji w sposób wyraźny powołała się na domniemanie wywierania przez spółkę dominującą w sposób rzeczywisty decydującego wpływu na posiadaną w 100% spółkę zależną, zanim wskazała w motywie 584 tej decyzji, że to stanowisko zostanie uściślone oddzielnie dla każdego przedsiębiorstwa, którego dotyczy postępowanie. W motywach poświęconych spółce Fardem Packaging Komisja przypominała w pierwszej kolejności w motywie 590 tej decyzji, że spółka Kendrion posiadała poprzez spółkę pośredniczącą, 100% udziałów w kapitale zakładowym spółki Fardem Packaging i że to stwierdzenie doprowadziło ją do skierowania pisma w sprawie przedstawienia zarzutów do spółki Kendrion. Po drugie, wskazała w motywach 594–597 tej samej

decyzji dodatkowe czynniki, które zostały ujawnione na późniejszym etapie w toku postępowania administracyjnego, świadczące jej zdaniem o wywieraniu wpływu przez spółkę Kendrion na swoją spółkę zależną.

- 29 To w tym kontekście należy zbadać rozumowanie Sądu w zaskarżonym wyroku. Sąd po przypomnieniu w pkt 49–51 tego wyroku orzecznictwa dotyczącego domniemania decydującego wpływu wywieranego na spółkę zależną w całości posiadaną przez spółkę dominującą, dodał w pkt 52 rzeczonoego wyroku, że w celu obalenia tego domniemania „z jednej strony na spółce dominującej ciąży obowiązek przedstawienia do oceny Komisji wszelkich informacji dotyczących związków organizacyjnych, gospodarczych i prawnych między nią samą a jej spółką zależną [...] a, z drugiej strony, Komisja jest faktycznie zobowiązana do zbadania każdej informacji dotyczącej związków pozwalających na wykazanie, że spółka zależna zachowywała się w sposób niezależny względem swojej spółki dominującej i że te dwie spółki nie stanowiły zatem jednego podmiotu gospodarczego”.
- 30 W pkt 53 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że w niniejszej sprawie Komisja nie ograniczyła się do powołania okoliczności, zgodnie z którą wnosząca odwołanie posiadała 100% kapitału zakładowego spółki Fardem Packaging, lecz powołała się również na cztery inne dodatkowe argumenty. Sąd wywiódł stąd, że należy zbadać, czy wnoszącej odwołanie udało się obalić te cztery dodatkowe argumenty. Uczynił to w pkt 54–60 tego orzeczenia, zanim przeszedł – w jego pkt 63–67 – do argumentów powołanych przez wnoszącą odwołanie w celu obalenia domniemania występowania decydującego wpływu tej ostatniej spółki na zachowanie swojej spółki zależnej.
- 31 W pkt 68 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że „wnoszącej odwołanie nie udało się obalić ani wartości dowodowej większości dowodów przedstawionych przez Komisję, ani domniemania sprawowania faktycznej kontroli skarżącej na zachowanie jej spółki zależnej”.
- 32 Mając na uwadze rozumowanie w ten sposób rozwinięte przez Sąd, nie można przychylić się do argumentacji wnoszącej odwołanie, zgodnie z którą Sąd w pkt 53 zaskarżonego wyroku dopuścił się naruszenia prawa, obciążając ją obowiązkiem „obalenia” czterech nowych dodatkowych argumentów przytoczonych przez Komisję w spornej decyzji, podczas gdy na tej instytucji spoczywał obowiązek wykazania wartości dowodowej tych argumentów. Po pierwsze, z pkt 54–60 tego wyroku wynika, że Sąd zbadał wartość dowodową tych dodatkowych argumentów i doszedł do wniosku, że wnoszącej odwołanie nie udało się obalić wartości dowodowej chociaż jednego dodatkowego argumentu. Z drugiej strony, z pkt 63–67 tego samego wyroku wynika, że spółce Kendrion nie udało się obalić domniemania wywierania rzeczywistego decydującego wpływu na swoją spółkę zależną.
- 33 Niniejsza sprawa różni się zatem od sprawy, w której wydano wyrok z dnia 19 lipca 2012 r. w sprawach połączonych C-628/10 P i C-14/11 P Alliance One International i Standard Commercial Tobacco przeciwko Komisji i Komisja przeciwko Alliance One International i in. W tym względzie wystarczy bowiem stwierdzić, że w wyroku wydanym w pierwszej instancji Sąd stwierdził, że żaden z dodatkowych dowodów znajdujących się w spornej decyzji nie był w stanie potwierdzić domniemania rzeczywistego wywierania przez spółkę dominującą decydującego wpływu na swoją spółkę zależną (ww. wyrok w sprawach połączonych Alliance One International i Standard Commercial Tobacco przeciwko Komisji oraz Komisja przeciwko Alliance One International i in., pkt 54).
- 34 Sąd zatem bez popełnienia naruszenia prawa orzekł w pkt 68 zaskarżonego wyroku, że w świetle, z jednej strony, domniemania wywierania przez spółkę dominującą decydującego wpływu na spółkę zależną, której udziały posiada ta pierwsza, oraz, z drugiej strony, trzech dodatkowych dowodów potwierdzających taki decydujący wpływ, „Komisja mogła [...] słusznie uznać, iż skarżąca i spółka Fardem Packaging stanowiły ten sam podmiot gospodarczy i stąd, że odpowiedzialność za niekonkurencyjne zachowanie spółki Fardem Packaging można było przypisać skarżącej”.

- 35 W zakresie, w jakim spółka Kendrion twierdzi, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej dokonanej przez Sąd oceny dowodów jest niewystarczające, należy stwierdzić, że ten argument w rzeczywistości ma na celu podważenie takiej oceny. W tym względzie i o ile spółka Kendrion twierdzi także, iż Sąd dokonał błędnej oceny, wystarczy przypomnieć, że ocena dowodów należy do Sądu i że nie należy do Trybunału jej kontrola w ramach odwołania.
- 36 Z powyższych rozważań wynika, że drugi zarzut podniesiony przez spółkę Kendrion w swoim odwołaniu należy oddalić.

W przedmiocie zarzutu pierwszego

Argumentacja stron

- 37 W swoim pierwszym zarzucie spółka Kendrion zarzuca Sądowi naruszenie prawa oraz zarzuca mu, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku jest nielogiczne i wewnętrznie sprzeczne w zakresie, w jakim Sąd orzekł w pkt 22–30 zaskarżonego wyroku, że Komisja wykazała w sposób wymagany pod względem prawnym powody nałożenia na wnoszącą odwołanie grzywny wyższej od nałożonej na jej spółkę zależną, czyli spółkę Fardem Packaging.
- 38 Sąd w zaskarżonym wyroku, po przypomnieniu w jego pkt 22, że „rozstrzygnięcie aktu jest nierozdzielnie związane z jego uzasadnieniem w ten sposób, że w razie potrzeby jego wykładnia winna być dokonywana z uwzględnieniem podstaw jego wydania”, doszedł do wniosku, że „wbrew swojej dwuznacznej redakcji zakres i treść art. 2 [akapit pierwszy,] lit. d) [spornej] decyzji są całkowicie zrozumiałe w świetle lektury motywów” tego aktu.
- 39 Spółka Kendrion, która uważa, że rozstrzygnięcie spornej decyzji jest niezgodne z jej uzasadnieniem, zarzuca Sądowi niewłaściwe zastosowanie zasady przypomnianej w pkt 22 zaskarżonego wyroku. Sąd w pkt 24 i 25 tego orzeczenia błędnie uznał, że – według motywów tej samej decyzji – Komisja zaliczyła spółkę Kendrion do grona spółek dominujących solidarnie odpowiedzialnych za naruszenia popełnione przez ich spółki zależne i mogła być zatem solidarnie zobowiązana do zapłaty grzywny nałożonej na spółkę Fardem Packaging. Tymczasem w rozstrzygnięciu tej decyzji Komisja odwróciła role, nakładając grzywnę na spółkę Kendrion i zobowiązując częściowo spółkę Fardem Packaging tytułem odpowiedzialności solidarnej do jej zapłaty. Rozstrzygnięcie tej decyzji nie tylko zostało sformułowane „w sposób dwuznaczny”, jak to stwierdza Sąd, lecz było niezgodne z jej motywami.
- 40 Komisja utrzymuje, że spółki dominujące i spółki zależne są w taki sam sposób odpowiedzialne z tytułu naruszenia reguł konkurencji. Nie istnieje żadna różnica między odpowiedzialnością solidarną spółek dominujących i własną odpowiedzialnością spółek zależnych, ponieważ wszystkie ponoszą odpowiedzialność z uwagi na to, że stanowią część podmiotu gospodarczego, który naruszył reguły konkurencji.

Ocena Trybunału

- 41 Należy przypomnieć, że uzasadnienie, jakiego wymaga art. 296 TFUE, powinno być dostosowane do charakteru danego aktu i przedstawiać w sposób jasny i jednoznaczny tok rozumowania instytucji, która wydała akt, tak aby umożliwić zainteresowanym zaznajomienie się z podstawą podjętego rozstrzygnięcia, a właściwemu sądowi dokonanie jego kontroli (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawach połączonych Alliance One International i Standard Commercial Tobacco przeciwko Komisji i Komisja przeciwko Alliance One International i in., pkt 72).

- 42 I tak w ramach decyzji indywidualnych z utrwalonego orzecznictwa wynika, że celem obowiązku uzasadnienia tego rodzaju decyzji jest – obok umożliwienia kontroli sądowej – dostarczenie zainteresowanemu danych wystarczających do zweryfikowania, czy decyzja jest ewentualnie obciążona wadą pozwalającą zakwestionować jej ważność (ww. wyrok w sprawach połączonych Alliance One International i Standard Commercial Tobacco przeciwko Komisji i Komisja przeciwko Alliance One International i in., pkt 73).
- 43 Odnosnie do oceny adekwatnego charakteru uzasadnienia spornej decyzji w zakresie podstaw, na jakich nakładała ona w art. 2 akapit pierwszy lit. d) grzywnę na spółkę Kendrion jako spółkę dominującą, do której zapłaty spółka Fardem Packaging jako spółka zależna jest częściowo solidarnie zobowiązana, należy wyjść z założenia, w myśl którego – jak wynika z oceny drugiego zarzutu niniejszego odwołania – Komisja słusznie mogła uznać, że spółki Kendrion i Fardem Packaging stanowią jeden podmiot gospodarczy i stąd odpowiedzialność w związku z zachowaniem antykonkurencyjnym tej ostatniej spółki mogła być przypisana wnoszącej odwołanie (zob. pkt 34 niniejszego wyroku).
- 44 W pkt 25 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że „[sporna] decyzja zawiera liczne wyjaśnienia dotyczące powodów, jakie doprowadziły Komisję do uznania, że spółki dominujące i ich spółki zależne powinny ponosić solidarną odpowiedzialność z tytułu naruszeń”, i podkreślił, że powody te zostały wyjaśnione w sposób ogólny w motywach 577–583 tej decyzji i w sposób bardziej szczegółowy w jej motywach 587–599. W pkt 26 tego samego wyroku Sąd stwierdził, iż „[z] tych wyjaśnień wynika, że Komisja nałożyła grzywnę na skarżącą, ponieważ pomiędzy 1995 r. a 2003 r. stanowiła ona pojedynczy podmiot gospodarczy razem ze spółką Fardem Packaging”; wynika stąd także, iż skoro zachowanie antykonkurencyjne spółki Fardem Packaging mogło być przypisane wnoszącej odwołanie z uwagi na jej przynależność do tego samego podmiotu gospodarczego, to „w stosunku do skarżącej zakładano, że sama dopuściła się tego naruszenia z uwagi na to przypisanie”.
- 45 Należy dodać, że uzasadnienie Komisji w tym względzie było uzupełnione w motywach 578–580 spornej decyzji licznymi odesłaniami do orzecznictwa Sądu i Trybunału w tej dziedzinie.
- 46 W tych okolicznościach Sąd słusznie uznał, że uzasadnienie spornej decyzji było wystarczające, aby umożliwić wnoszącej odwołanie zrozumienie podstawy przyjęcia jej odpowiedzialności.
- 47 Ponieważ odpowiedzialność spółki Kendrion była – jak to wynikało z ustaleń Sądu – oparta na zasadzie indywidualnej odpowiedzialności podmiotu gospodarczego, jaki tworzyła wraz ze swoją spółką zależną (zob. podobnie w szczególności wyrok z dnia 11 lipca 2013 r. w sprawie C-440/11 P Komisja przeciwko Stichting Administratiekantoor Portielje, pkt 37–39 i przytoczone tam orzecznictwo), wnosząca odwołanie nie mogła podnosić, że art. 2 akapit pierwszy lit. d) spornej decyzji w zakresie, w jakim nakładała na tę spółkę tytułem indywidualnym grzywnę, jest sprzeczny z uzasadnieniem tej decyzji.
- 48 W zakresie, w jakim ten przepis spornej decyzji stwierdza w odniesieniu do części grzywny nałożonej na spółkę Kendrion jako spółkę dominującą, solidarną odpowiedzialność jej spółki zależnej Fardem Packaging, należy stwierdzić – tak jak uczynił to Sąd w pkt 29 zaskarżonego wyroku – że choć brzmienie tego przepisu jest dwuznaczne, jego zakres i treść są całkowicie zrozumiałe przy lekturze motywów spornej decyzji, w szczególności – jak podkreśla Sąd w pkt 28 zaskarżonego wyroku – motywów 814 i 815. Z tych motywów wynika bowiem, że nałożenie na spółkę Fardem Packaging grzywny w kwocie znacznie niższej niż grzywna nałożona na jej spółkę dominującą wynika z zastosowania przewidzianego w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 pułapu 10%.
- 49 O ile spółka Kendrion twierdzi, że nie można było nałożyć na nią grzywny w kwocie wyższej niż ta, którą obciążono spółkę Fardem Packaging, to argument ten pokrywa się z argumentem stanowiącym pierwszą część zarzutu trzeciego odwołania, z którym zostanie przeanalizowany.
- 50 Z powyższych rozważań wynika, że pierwszy zarzut podniesiony w odwołaniu należy oddalić.

W przedmiocie zarzutu trzeciego

- 51 Trzeci zarzut powołany przez spółkę Kendrion w swoim odwołaniu składa się z trzech odrębnych części, które należy kolejno zbadać.

W przedmiocie pierwszej części zarzutu trzeciego

– Argumentacja stron

- 52 Spółka Kendrion zarzuca Sądowi niewłaściwe zastosowanie pojęcia odpowiedzialności solidarnej.
- 53 Spółka Kendrion twierdzi, powołując się na pkt 40 i 89 wyroku z dnia 20 stycznia 2011 r. w sprawie C-90/09 P General Química i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-1, że ten wyrok ustanawia zasadę prawną, zgodnie z którą Komisja w oparciu o domniemanie wywierania rzeczywistego decydującego wpływu przez spółkę dominującą na spółkę zależną, w której posiada 100% udziałów w kapitale zakładowym, może nałożyć na spółkę dominującą solidarną odpowiedzialność z tytułu zapłaty grzywny nałożonej na spółkę zależną. Pojęcie odpowiedzialności solidarnej, które znajduje swoją rację istnienia w konieczności zagwarantowania faktycznej zapłaty grzywny, oznacza zatem, że spółka dominująca nie może być zobowiązana do zapłaty grzywny nałożonej na spółkę zależną.
- 54 Komisja podważa tę argumentację z tych samych powodów co te, które zostały przytoczone w odpowiedzi na pierwszy zarzut.

– Ocena Trybunału

- 55 Na wstępie należy przypomnieć, że zarówno odpowiedzialność spółki Kendrion jako spółki dominującej, jak i odpowiedzialność spółki Fardem Packaging jako dawnej spółki zależnej, opierają się na okoliczności, że te dwie spółki stanowiły dwie części jednego podmiotu gospodarczego, który naruszył art. 81 WE. W związku z tym – jak to stwierdza Sąd w pkt 26 zaskarżonego wyroku – uznano, że wnosząca odwołanie sama dopuściła się naruszenia reguł konkurencji prawa Unii.
- 56 Wynika stąd, że w odniesieniu do zapłaty grzywny istniejący stosunek solidarności między dwiema spółkami tworzącymi taki podmiot gospodarczy nie może ograniczać się do rodzaju kaucji składanej przez spółkę dominującą w celu zagwarantowania uiszczenia grzywny nałożonej na spółkę zależną.
- 57 W niniejszej sprawie – jak to stwierdził Sąd w pkt 87 zaskarżonego wyroku – kwota, jaką Komisja uznała za odpowiednią w celu ukarania uczestnictwa spółki Fardem Packaging w kartelu przez okres ponad 20 lat nie odpowiada wskazanej w rozstrzygnięciu spornej decyzji kwocie 2,20 mln EUR, lecz kwocie 60 mln EUR, czyli kwocie przewyższającej kwotę 34 mln EUR wymierzonej spółce Kendrion za okres, w którym wraz ze spółką Fardem Packaging stanowiła jedno i to samo przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE. Jak to stwierdził Sąd w pkt 89 tego wyroku, okoliczność, że Komisja w spornej decyzji nałożyła grzywnę w wysokości 34 mln EUR na wnoszącą odwołanie i grzywnę w wysokości 2,20 mln EUR na spółkę Fardem Packaging, wynika z zastosowania w stosunku do spółki Fardem Packaging przewidzianego w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 pułapu 10%. W tym kontekście Sąd słusznie orzekł w pkt 92 i 93 zaskarżonego wyroku, że w przypadku gdy dwie oddzielne osoby prawne, takie jak spółka dominująca i jej spółka zależna nie stanowią już jednego przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 81 WE w dacie wydania decyzji nakładającej na nie grzywnę w związku z naruszeniem reguł konkurencji, każda z nich ma prawo do zastosowania w sposób indywidualny pułapu 10% obrotu oraz że w tych okolicznościach spółka Kendrion nie mogła rościć sobie prawa do skorzystania z pułapu stosowanego względem swojej dotychczasowej spółki zależnej.

- 58 Argumentacja spółki Kendrion, zgodnie z którą nie można było obciążyć jej zapłatą grzywny w kwocie wyższej niż grzywna nałożona na jej spółkę zależną, jest tym samym pozbawiona podstaw i należy ją zatem oddalić jako bezzasadną.

W przedmiocie drugiej części zarzutu trzeciego

– Argumentacja stron

- 59 Spółka Kendrion zarzuca Sądowi pominięcie faktu, że Komisja w spornej decyzji naruszyła zasadę równego traktowania.
- 60 Spółka Kendrion utrzymuje, że stanowi jedyną spółkę dominującą, na którą została nałożona grzywna w kwocie wyższej niż grzywna wymierzona jej spółce zależnej w związku z naruszeniem, którego dopuściła się jej spółka zależna i w którym ona sama nie uczestniczyła jako spółka dominująca. Sąd w pkt 109 zaskarżonego wyroku niesłusznie uzasadnił tę różnicę w traktowaniu, powołując się na przewidziany w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 pułap 10%. Zastosowanie tego pułapu mogłoby uzasadnić różnicę w zakresie kwoty grzywny, ale nie wprowadzoną przez Komisję różnicę co do zasady między spółką Kendrion a innymi spółkami dominującymi.
- 61 Według Komisji Sąd słusznie stwierdził w pkt 109 zaskarżonego wyroku, że ze spornej decyzji wynika, iż Komisja zastosowała jedną i tę samą metodę w celu określenia kwoty grzywien nałożonych na wszystkich adresatów tej decyzji. Fakt, że w dwóch przypadkach ta metoda doprowadziła do nałożenia na spółkę dominującą wyższej grzywny niż te nałożone na spółkę zależną, jest jedynie konsekwencją spójnego zastosowania wybranej metody obliczania.

– Ocena Trybunału

- 62 Zasada równego traktowania jako ogólna zasada prawa Unii wymaga, aby podobne sytuacje nie były traktowane w odmienny sposób, a odmiennie sytuacje nie były traktowane jednakowo, chyba że takie traktowanie jest obiektywnie uzasadnione (zob. w szczególności wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie C-127/07 Arcelor Atlantic et Lorraine i in., Zb.Orz. s. I-9895, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 63 W szczególności odnośnie do ustalania kwoty grzywien nie można stosować różnych metod obliczeniowych, prowadzących do dyskryminacji pomiędzy przedsiębiorstwami, które wzięły udział w porozumieniu lub w uzgodnionej praktyce sprzecznych z art. 81 WE (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawach połączonych Alliance One International i Standard Commercial Tobacco przeciwko Komisji oraz Komisja przeciwko Alliance One International i in., pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 64 W niniejszej sprawie wnosząca odwołanie nie podważa dokonanego przez Sąd w pkt 109 zaskarżonego wyroku stwierdzenia, zgodnie z którym „ze [spornej] decyzji wynika, że Komisja zastosowała jedną i tę samą metodę w celu ustalenia kwoty grzywien nałożonych na wszystkich adresatów [spornej] decyzji, włącznie ze skarżącą, którzy zostali pociągnięci do odpowiedzialności jako spółki dominujące uczestniczące w naruszeniu spółki zależnej”. Uważa ona natomiast, że jest ofiarą dyskryminacji poprzez to, że wśród wszystkich spółek dominujących będących adresatami tej decyzji jest ona jedyną spółką, względem której nałożona została grzywna w kwocie wyższej niż kwota grzywny nałożona na jej spółkę zależną, podczas gdy nie uczestniczyła ona w naruszeniu popełnionym przez tę spółkę zależną.
- 65 Naruszenie zasady równego traktowania poprzez odmiennie traktowanie zakłada jednak, że sytuacje, do których się odnosi, są porównywalne z uwzględnieniem ich całościowej charakterystyki (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Arcelor Atlantic et Lorraine i in., pkt 25).

- 66 Tymczasem, jak stwierdził rzecznik generalny w pkt 104 swojej opinii, przypadek spółki Kendrion w porównaniu z sytuacją innych spółek dominujących jest wyjątkowy przez to, że spółka ta, zbywając we wrześniu 2003 r. udziały w swojej spółce zależnej, nie stanowiła już z nią tego samego przedsiębiorstwa w roku obrotowym, który na podstawie art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 miał stanowić podstawę obliczenia pułapu 10% całkowitego obrotu przedsiębiorstwa.
- 67 To właśnie ta cecha charakterystyczna doprowadziła Komisję do obliczenia, oddzielnie dla każdej z dwóch spółek będących przedmiotem postępowania, rzeczono pułapu takiego jak uzyskany w ciągu roku obrotowego poprzedzającego przyjęcie spornej decyzji.
- 68 Ponieważ utrzymywana przez wnoszącą odwołanie różnica w traktowaniu jest uzasadniona okolicznością właściwą tej spółce, nie może zatem ona skutecznie podnosić, że naruszenia zasady równego traktowania dopuszczono się ze szkodą dla niej.

W przedmiocie trzeciej części zarzutu trzeciego

- 69 Spółka Kendrion utrzymuje, że tok rozumowania Sądu jest wewnątrznie sprzeczny i lakoniczny. Po stwierdzeniu w pkt 51 zaskarżonego wyroku, że Komisja, jeżeli zostanie wykazane, iż spółka dominująca i spółka zależna stanowią jeden podmiot gospodarczy, ma wybór przypisania odpowiedzialności z tytułu zachowania stanowiącego naruszenie na spółkę dominującą, spółkę zależną albo na spółkę dominującą solidarnie ze swoją spółką zależną, Sąd niesłusznie przyznał, że w niniejszej sprawie Komisja miała podstawy do otwarcia czwartej alternatywy poprzez nałożenie na spółkę zależną solidarnej odpowiedzialności za zapłatę części grzywny nałożonej na spółkę dominującą.
- 70 W tym względzie wystarczy przypomnieć, że argumentacja spółki Kendrion pomija fakt, iż sama spółka i jej spółka zależna były częścią przedsiębiorstwa, które naruszyło art. 81 WE. Punkty 87–89 zaskarżonego wyroku – jak wynika z pkt 55 niniejszego wyroku – zawierają jednoznaczne wyjaśnienie, że grzywna nałożona na spółkę Fardem Packaging w art. 2 akapit pierwszy lit. d) spornej decyzji wynika z jej własnej odpowiedzialności w związku z naruszeniem.
- 71 Ponieważ żadna z trzech części trzeciego zarzutu nie może być uwzględniona, zarzut ten należy oddalić w całości.

W przedmiocie zarzutu czwartego

Argumentacja stron

- 72 Czwarty zarzut spółki Kendrion podniesiony w swoim odwołaniu dotyczy pkt 18 zaskarżonego wyroku, w którym Sąd oddalił jako bezzasadny argument tej spółki oparty na przewlekłości postępowania przed Sądem. Orzekł on w tym względzie, że sprawowana przez niego sądowa kontrola dotyczy wyłącznie spornej decyzji i że „jej zgodność z prawem może być oceniana jedynie w świetle faktów i okoliczności znanych Komisji w dacie wydania decyzji”.
- 73 Wnosząca odwołanie wywodzi stąd, że Sąd nie uważa się za właściwy w przedmiocie wypowiedzania się w kwestii nieprawidłowości zaistniałych w trakcie toczącego się przed nim postępowania, ani w sprawie ich naprawienia. Spółka podważa tę analizę i utrzymuje, że w wypadku naruszenia chronionych przez Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej (zwaną dalej „kartą”) i Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności podpisaną w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. podstawowych zasad prawa, wśród których znajduje się zasada rozsądnego terminu do wydania orzeczenia, Sąd ma nawet obowiązek działania. Odmawiając z góry jakiegokolwiek zbadania swojego sposobu działania w konkretnej rozpoznawanej sprawie, Sąd naruszył tym samym prawo Unii i to naruszenie uzasadnia uchylene zaskarżonego wyroku.

- 74 Spółka Kendrion pomocniczo wnosi o uchylenie nałożonej grzywny albo zmniejszenie jej kwoty. W tym względzie twierdzi ona, że nawet jeśli Sąd nie jest właściwy w związku z przewlekłością postępowania przed nim do zmniejszenia nałożonej w decyzji Komisji kwoty grzywny, brak jest w każdym razie przeszkód, aby Sąd wypowiedział się w przedmiocie tej zasadniczej dla bezpieczeństwa prawnego podmiotów kwestii i do wyciągnięcia stąd koniecznych konsekwencji.
- 75 Spółka Kendrion – odwołując się do kryteriów oceny wypracowanych w orzecznictwie Trybunału – podkreśla czas trwania postępowania w pierwszej instancji, który ocenia na 6 lat i 9 miesięcy. Podkreśla ona, że sprawa ta była dla niej wysokiej wagi, ponieważ kwota grzywny stanowiła wielokrotność jej zysków netto i równała się połowie jej funduszy. Ponadto ta grzywna szkodziła reputacji spółki i wywoływała ciężkie negatywne skutki w sferze jej możliwości inwestowania i rozwoju. W świetle tych argumentów wnosząca odwołanie uważa, że sprawiedliwe byłoby zmniejszenie o 5% kwoty nałożonej na nią grzywny.
- 76 Komisja zasadniczo kwestionuje twierdzenie, zgodne z którym Sąd naruszył prawo poprzez to, że odmówił zbadania własnego sposobu działania, ponieważ, po pierwsze, zgodnie z orzecznictwem Trybunału długość czasu trwania postępowania przed Sądem nie może prowadzić do stwierdzenia nieważności spornej decyzji i, po drugie, byłoby nieodpowiednim zobowiązanie Sądu do zbadania w ramach skargi o stwierdzenie nieważności, czy zapewnił on stronom sporu skuteczną ochronę sądową, albowiem w takim przypadku byłby sędzią we własnej sprawie. Pomocniczo Komisja podnosi wątpliwości odnośnie do zaistnienia w niniejszej sprawie naruszenia przez Sąd zasady rozsądnego terminu do wydania orzeczenia.

Ocena Trybunału

- 77 Na wstępie należy przypomnieć, że art. 47 akapit drugi karty stanowi, że „[każdy] ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy”. Jak już wielokrotnie orzekł Trybunał, omawiany artykuł dotyczy zasady skutecznej ochrony sądowej (zob. w szczególności wyrok z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie C-385/07 P *Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland* przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-6155, pkt 179 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 78 W związku z tym prawo to, które zostało potwierdzone przed wejściem w życie karty jako zasada ogólna prawa Unii, ma zastosowanie w ramach środka zaskarżenia skierowanego przeciw decyzji Komisji (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* przeciwko Komisji, pkt 178 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 79 W niniejszej sprawie Sąd – bez przeprowadzenia analizy – oddalił jako bezzasadny podniesiony na rozprawie przez spółkę Kendrion zarzut oparty na naruszeniu zasady rozsądnego terminu do wydania orzeczenia na tej podstawie, że spoczywająca na nim kontrola sądowa dotyczyła wyłącznie zgodności z prawem spornej decyzji.
- 80 W celu dokonania oceny zasadności tego oddalenia należy dokładnie przeanalizować środki zaskarżenia i inne środki procesowe przysługujące stronie w przypadku naruszenia tej zasady.
- 81 Na wstępie należy przypomnieć, że według Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przekroczenie rozsądnego terminu do wydania orzeczenia jako uchybienie proceduralne stanowiące naruszenie prawa podstawowego musi otwierać danej stronie drogę do skutecznej skargi umożliwiającej jej odpowiednie skorygowanie tego uchybienia (zob. wyrok ETPC z dnia 26 października 2000 r. w sprawie *Kudła* przeciwko Polsce, *Recueil des arrêts et décisions* 2000 XI, §§ 156, 157).

- 82 Ponieważ wnosząca odwołanie żąda uchylenia zaskarżonego wyroku i, pomocniczo, obniżenia kwoty nałożonej na nią grzywny, należy stwierdzić, że Trybunał już orzekł, iż w braku jakiejkolwiek poszlaki wskazującej, że przewlekłość postępowania przed Sądem miała wpływ na wynik sporu, nieprzestrzeganie terminu do wydania rozsądnego orzeczenia nie może prowadzić do uchylenia zaskarżonego wyroku (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* przeciwko Komisji, pkt 190, 196 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 83 Orzecznictwo to jest w szczególności oparte na założeniu, zgodnie z którym w przypadku gdy nieprzestrzeganie rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia pozostaje bez wpływu na wynik sporu, uchylenie zaskarżonego wyroku nie byłoby w stanie zaradzić naruszeniu przez Sąd zasady skutecznej ochrony sądowej (zob. ww. wyrok w sprawie *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* przeciwko Komisji, pkt 193).
- 84 W niniejszej sprawie wnosząca odwołanie nie przedstawiła Trybunałowi jakiejkolwiek poszlaki pozwalającej na ujawnienie tego, że nieprzestrzeganie przez Sąd rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia mogło mieć wpływ na rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu.
- 85 Z powyższego wynika, że zarzut czwarty odwołania nie może doprowadzić do uchylenia w całości zaskarżonego wyroku.
- 86 W zakresie, w jakim wnosząca odwołanie zarzuca Sądowi niewyciągnięcie koniecznych konsekwencji z niedochowania rozsądnego terminu do wydania orzeczenia, należy stwierdzić, iż nie utrzymuje ona, że dostarczyła Sądowi jakiejkolwiek poszlaki, która wskazywałaby, że to uchybienie proceduralne mogło mieć wpływ na rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu i z tego powodu mogło stanowić uzasadnienie dla stwierdzenia nieważności spornej decyzji.
- 87 Należy ponadto przypomnieć, że z uwagi na konieczność zapewnienia poszanowania reguł konkurencji prawa Unii sąd Unii nie może pozwolić wnoszącej odwołanie – na tej tylko podstawie, że naruszono rozsądny termin na wydanie orzeczenia – na zakwestionowanie zasadności lub kwoty grzywny, jeżeli wszystkie jej zarzuty odnoszące się do ustaleń poczynionych przez Sąd w przedmiocie kwoty tej grzywny i ukaranego za jej pomocą zachowania zostały oddalone (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland* przeciwko Komisji, pkt 194).
- 88 Z powyższego wynika, że nieprzestrzeganie rozsądnego terminu do wydania orzeczenia w ramach rozpoznawania skargi sądowej wniesionej na decyzję Komisji nakładającej grzywnę na przedsiębiorstwo z tytułu naruszenia reguł konkurencji prawa Unii nie może prowadzić do uchylenia – w całości albo w części – grzywny nałożonej w tej decyzji.
- 89 W zakresie, w jakim wnosząca odwołanie wystąpiła do Sądu o zmniejszenie nałożonej na nią grzywny w celu uwzględnienia negatywnych konsekwencji wynikających dla niej z przewlekłości postępowania przed tym sądem, należy stwierdzić, że takie żądanie, po pierwsze, ma inny cel niż żądanie stwierdzenia nieważności, które ograniczone jest do kontroli pod kątem zgodności z prawem zaskarżonego aktu i, po drugie, oznacza analizę innych faktów niż te uwzględnione w ramach postępowania o stwierdzenie nieważności. Wynika stąd, że Sąd nie popełnił naruszenia prawa, orzekając w pkt 18 zaskarżonego wyroku, że w ramach skierowanej do niego skargi o stwierdzenie nieważności zgodność z prawem spornej decyzji mogła być oceniana jedynie w świetle faktów i okoliczności znanych Komisji w dacie wydania decyzji.
- 90 W tych okolicznościach Sąd słusznie oddalił jako bezzasadny zarzut spółki *Kendrion* oparty na naruszeniu zasady racjonalnego terminu do wydania orzeczenia.
- 91 W zakresie, w jakim wnosząca odwołanie występuje, pomocniczo, do Trybunału – z tych samych powodów co te podniesione przed Sądem – z żądaniem obniżenia kwoty nałożonej na nią grzywny, należy przypomnieć, że niegdyś Trybunał, który analizował już podobną sytuację, przychylił się do

takiego żądania ze względów ekonomii postępowania oraz w celu natychmiastowego i skutecznego naprawienia takiego uchybienia proceduralnego i w ten sposób dokonywał obniżenia kwoty grzywny (wyrok z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie C-185/95 P Baustahlgewebe przeciwko Komisji, Rec. s. I-8417, pkt 48).

- 92 Następnie Trybunał w ramach sprawy dotyczącej decyzji Komisji stwierdzającej istnienie nadużycia pozycji dominującej, jednak nienakładającej grzywny, orzekł, że nieprzestrzeganie przez Sąd rozsądnego terminu na wydanie orzeczenia może stanowić podstawę do wystąpienia z żądaniem odszkodowania (ww. wyrok w sprawie Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland przeciwko Komisji, pkt 195).
- 93 Zapewne niniejsza sprawa dotyczy sytuacji analogicznej do tej, w której wydano ww. wyrok w sprawie Baustahlgewebe przeciwko Komisji. Niemniej jednak żądanie odszkodowania kierowane przeciwko Unii na podstawie art. 268 TFUE i art. 340 akapit drugi TFUE stanowi, ze względu na to, że może ono obejmować wszystkie sytuacje przekroczenia rozsądnego czasu trwania postępowania, skuteczny i powszechnie stosowany środek w celu podniesienia i ukarania takiego naruszenia.
- 94 Istnieją zatem podstawy do orzeczenia przez Trybunał, że naruszenie przez sąd Unii wynikającego z art. 47 akapit drugi karty obowiązków do wydania w rozsądnym terminie orzeczenia w sprawach do niego skierowanych powinno spotkać się z sankcją w postaci skargi o odszkodowanie wniesionej przed Sąd, ponieważ taka skarga stanowi skuteczny ku temu środek.
- 95 Z powyższego wynika, że żądanie naprawienia szkody spowodowanej nieprzestrzeganiem przez Sąd rozsądnego terminu do wydania orzeczenia nie może być bezpośrednio przedłożone Trybunałowi w ramach odwołania, lecz należy je złożyć do samego Sądu.
- 96 Odnośnie do kryteriów pozwalających na dokonanie oceny, czy Sąd przestrzegał zasady rozsądnego terminu, należy przypomnieć, że rozsądny charakter terminu do wydania orzeczenia winien być oceniany na podstawie okoliczności właściwych dla każdej sprawy, takich jak złożoność sporu i zachowanie stron (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland przeciwko Komisji, pkt 181 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 97 Trybunał wyjaśnił w tym względzie, że wykaz właściwych kryteriów nie jest wyczerpujący i że ocena kwestii rozsądnego charakteru rzonego terminu nie wymaga systematycznej analizy okoliczności sprawy pod kątem każdego z nich, jeżeli czas trwania postępowania wydaje się uzasadniony w świetle jednego z tych kryteriów. Tak więc można przyjąć, że złożoność sprawy lub opieszale zachowanie skarżącego mogą usprawiedliwiać zbyt długi *prima facie* termin (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland przeciwko Komisji, pkt 182 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 98 Przy ocenie tych kryteriów należy uwzględnić fakt, że w razie sporu co do istnienia naruszenia reguł konkurencji fundamentalny wymóg pewności prawa, z której podmioty gospodarcze powinny korzystać, a także cel polegający na zapewnieniu niezakłóconej konkurencji na rynku wewnętrznym mają szczególne znaczenie nie tylko dla samego wnoszącego odwołanie i jego konkurentów, ale również dla osób trzecich ze względu na dużą liczbę zainteresowanych osób oraz wchodzące w grę interesy finansowe (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland przeciwko Komisji, pkt 186 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 99 Do Sądu będzie również należało dokonanie oceny zarówno materialnego charakteru podnoszonej szkody, jak i związku przyczynowego między szkodą a przewlekłością spornego postępowania sądowego, podczas badania dostarczonych w tym celu dowodów.

- 100 W tym względzie należy podkreślić, że w przypadku skargi o odszkodowanie opartej na naruszeniu przez Sąd art. 47 akapit drugi karty, polegającym na nieprzestrzeganiu przez niego wymogów związanych z dochowaniem rozsądnego terminu do wydania orzeczenia, do Sądu należy, zgodnie z art. 340 akapit drugi TFUE, uwzględnienie zasad ogólnych mających zastosowanie w porządkach prawnych państw członkowskich przy okazji rozpoznawania skarg dotyczących podobnych naruszeń. W tym kontekście Sąd w szczególności powinien zbadać, czy jest możliwe określenie, poza istnieniem szkody materialnej, wystąpienie szkody niematerialnej, jakiej doznała strona w następstwie przekroczenia terminu i która to szkoda w danym przypadku powinna zostać w odpowiedni sposób naprawiona.
- 101 To zatem Sąd – orzekając w innym składzie niż ten, który rozpoznawał spór zapoczątkowujący postępowanie, którego czas trwania jest krytykowany, oraz stosując kryteria zdefiniowane w pkt 96–100 niniejszego wyroku – jest zgodnie z art. 256 ust. 1 TFUE właściwy, aby wydać rozstrzygnięcie w przedmiocie takich żądań odszkodowawczych.
- 102 Tymczasem należy stwierdzić, że czas trwania postępowania przed Sądem, który wyniósł prawie 5 lat i 9 miesięcy, nie może być uzasadniony jakkolwiek z okoliczności właściwych niniejszej sprawie.
- 103 W szczególności okazuje się, że okres pomiędzy zakończeniem procedury pisemnej wraz ze złożeniem dupliki Komisji w lutym 2007 r. a otwarciem procedury ustnej w grudniu 2010 r., trwał 3 lata i 10 miesięcy. Okoliczności niniejszej sprawy – niezależnie od tego, czy byłyby to złożoność sporu, zachowanie stron czy też zaistnienie kwestii incydentalnych – nie mogą tłumaczyć długości tego okresu.
- 104 Odnośnie do kwestii złożoności sporu z analizy wniesionej przez wnoszącą odwołanie w pierwszej instancji skargi, która została pokrótce przedstawiona w pkt 12 niniejszego wyroku, wynika, że podniesione zarzuty, choć wymagały przeprowadzenia pogłębionej analizy, nie przedstawiały szczególnie podwyższonego stopnia trudności. Nawet jeśli piętnastu adresatów spornej decyzji wniosło do Sądu skargi o stwierdzenie nieważności tej decyzji, okoliczność ta nie mogła stanowić przeszkody dla Sądu w przygotowaniu streszczenia akt i procedury ustnej w okresie krótszym niż 3 lata i 10 miesięcy.
- 105 Jeśli chodzi o zachowanie stron oraz wystąpienie kwestii incydentalnych, należy stwierdzić, że dopiero pod koniec tego okresu 3 lat i 10 miesięcy Sąd w grudniu 2010 r. przyjął środki organizacji postępowania, zwracając się do spółki Kendrion o odpowiedź na piśmie na pytanie Sądu. Skoro wnosząca odwołanie odpowiedziała na nie w terminie w dniu 12 stycznia 2011 r., jej zachowanie nie miało tym samym żadnej konsekwencji na całkowity czas trwania postępowania.
- 106 W świetle powyższego należy stwierdzić, że postępowanie toczące się przed Sądem stanowiło naruszenie art. 47 akapit drugi karty poprzez nieprzestrzeganie wymogów związanych z dochowaniem rozsądnego terminu do wydania orzeczenia, co stanowi wystarczająco istotne naruszenie normy prawnej, której przedmiotem jest przyznanie jednostkom uprawnienia (wyrok z dnia 4 lipca 2000 r. w sprawie C-352/98 P Bergaderm i Goupil przeciwko Komisji, Rec. s. I-5291, pkt 42).
- 107 Z rozważań przedstawionych w pkt 81–95 niniejszego wyroku wynika jednak, że zarzut czwarty należy oddalić.
- 108 Z całości powyższych rozważań wynika, że żaden z zarzutów podniesionych przez wnoszącą odwołanie w uzasadnieniu odwołania nie może zostać uwzględniony, a w związku z tym odwołanie to należy oddalić w całości.

W przedmiocie kosztów

- 109 Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest bezzasadne, Trybunał rozstrzyga o kosztach.
- 110 Zgodnie z art. 138 § 1 tego regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 tego regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie wnoszącej odwołanie kosztami postępowania, a ta przegrała sprawę, należy obciążyć ją własnymi kosztami oraz kosztami poniesionymi przez Komisję.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Odwołanie zostaje oddalone.**
- 2) **Kendrion NV zostaje obciążona kosztami niniejszego odwołania.**

Podpisy